

Výhrady k mezinárodním lidskoprávním smlouvám

prof. JUDr. Vladimír Týč, CSc., Masarykova univerzita

*Mezinárodní lidskoprávní závazky postkomunistických
zemí: příklady České republiky a Slovenska*

Praha 2015

Zkoumané otázky

- **1. Přípustnost výhrad**
- **2. Důsledky výhrad a námitek k výhradám**
- **3. Role kontrolních orgánů – východisko ?**

1. Přípustnost výhrad

- **Výhrady povolit nebo zakázat?**
- Výhody: nechť států měnit režim daný vnitrostátním právem - více smluvních stran
- Nevýhody: výhradami dochází k fragmentaci mezinárodně právního instrumentu
- = výhrady jsou dvojsečné
- posudek MSD k výhradách k Úmluvě o zabránění a trestání zločinu genocidia: "výhrady lze uplatňovat" - - rovnováha
- ale podmínka: soulad s předmětem a účelem smlouvy

Přípustnost výhrad: úprava

- Výslovně povolené:
  - Evropská úmluva o LP
  - Úmluva o právním postavení uprchlíků
  - Meziamerická úmluva o LP
- Mlčí:
  - oba Pakty
  - Úmluva o zabránění a trestání zločinu genocidia
- Rozsah dovolených výhrad (zvláštní vymezení):
  - EÚLP - čl. 57

- Pakt I: 150 smluvních stran - výhrady povoleny
- - původní záměr: „výhrady povoleny jen v souladu s předmětem a účelem smlouvy“ (to je ale ve VÚSP)
- - případně: že nesmí být námitka více než 2/3 stran (objektivní kritérium, ale státy mlčí)
  - - je to tak v Mezinárodní úmluvě o odstranění všech forem rasové diskriminace
- - někdy výhrady zakázány (protokoly k EÚLP, Opční protokol č. 2 k Paktu I)

Základní kritérium: soulad s předmětem a účelem smlouvy

- - hlavní kritérium podle VÚSP
- - nehraje roli zvláštní povaha smluv o LP
- Kritéria - co je rozpor s předmětem a účelem smlouvy: **K M P**
  - 1) narušuje podstatný prvek smlouvy
  - 2) narušuje obecný smysl (účel) smlouvy
  - 3) je proti "raison d'être" smlouvy
- navíc u LP:
  - 1) nedělitelnost práv
  - 2) provázanost práv
- obecný smysl (cíl) smlouvy
- závažnost působení výhrady

Příklady problematických výhrad:

- 1) Muslimské země: aplikace Paktu musí být v souladu se šariou (VP) vč. žen
  - některé země jen k jednotlivým článkům
- 2) USA - proti autonomnímu výkladu (Pakt čl. 7 - odkaz na Ústavu USA) + další - odvolávky na své vnitrostátní právo

2. Důsledky výhrad a námitek k výhradám

- - režim VÚSP nebo režim jiný?
- připomínka režimu VÚSP
- Vídeňský režim se aplikuje na neplatnost výhrad

Důsledky výhrad a námitek proti výhradám podle Vídeňské úmluvy ?

- **Ke smlouvám erga omnes: část ustanovení VÚSP - nelze - není zde vztah inter partes (čl. 20/4 a 21)**
- smysl reakce jiné smluvní strany: jen politická
- - ukázat nepřijatelnost - politický nátlak
- odvolání se na vnitrostátní právo: rozpor s předmětem a účelem smlouvy
- taktéž nederogovatelnost určitého LP
- námitka k výhradě nemůže mít u LP přímé právní účinky - nemůže způsobit její neplatnost
- ale: možná reakce kontrolního orgánu

Problematické důsledky neplatných výhrad

VÝHRADY NEPLATNÉ:

- ESLP: Belilos 1988 - interpretační prohlášení (= výhrada) je v rozporu s čl. 57, "Švýcarsko je vázáno úmluvou", Loizidou - totéž
- = k výhradě se nepřihlíží
- Výbor pro LP - General Comment 24: Při uplatnění neplatné výhrady Pakt nebude účinný vůči státu, který takovou výhradu učinil (?)
- = *dvě protikladná řešení důsledků neplatné výhrady*

3. Zvláštní role kontrolního orgánu

- **Důsledky nedovolené výhrady:**
- nejasné – nejsou nikde stanoveny
- kdo určí zda je nedovolená a pokud ano, její důsledky
- co pak dál
- jedině orgány pověřené kontrolou, příp. řešením sporů

Může kontrolní orgán posuzovat přípustnost výhrad ?

- VÚSP s těmito orgány nepočítala - nestanoví jejich pravomoc
-
- **KMP - Draft guideline - 61th session:**
- 1) Ano, při výkonu funkcí může posuzovat
- 2) Ale musí to být orgán s rozhodovací pravomocí
- 3) Nemůže svým rozhodnutím nahradit souhlas státu být vázán smlouvou (= diskutabilní, znamená to, že výhrada znamená nesouhlas s plným zněním smlouvy, tedy se smlouvou - ? -- nebo se jen nepřihlíží k výhradě ?)
- 4) Nezáleží na postoji ostatních států (argument Švýcarska - Belilos)
- 5) neplatnost výhrady nezpůsobuje mezinárodní odpovědnost
- 6) neplatné i nedovolené výhrady: nemají právní účinky (takže se k nim prostě nepřihlíží ?)

Závěr

- tedy:
- nikoli jako samostatnou otázku - nemá pravomoc
- ale určitě ano v konkrétních případech při jejich rozhodování, musí totiž vymezit rozsah vázanosti státu

Celkové závěry

- Nepřípustnost výhrady: rozpor s předmětem a účelem smlouvy – velmi častý výskyt
- Specifikum smluv o LP v podobě povahy erga omnes (ryze právní důsledky výhrad nenastávají pro vztahy mezi smluvními státy, nepoužitelnost VÚSP)

je kompenzováno

- specifikem existence kontrolních orgánů a jejich pravomocí přípustnost výhrady posoudit a přihlédnout k výsledku při rozhodování